

Inkluzivní aktivity pro školu (individuální projekt)

Případová studie č. 13

Duben 2023

Zadavatel
Magistrát hlavního
města Prahy

Zpracovatel
Ernst & Young, s.r.o.

1. Vstupní analýza

Tato případová studie je zpracována jako součást Závěrečné evaluace Operačního programu Praha – pól růstu ČR (dále „OP PPR“). Případová studie detailně analyzuje 3 projekty zaměřené na zvýšení kvality vzdělávání prostřednictvím posílení inkluze¹. Projekty byly pro případovou studii vybrány Ernst & Young, s.r.o. (dále „EY“) a schváleny Zadavatelem, každý projekt měl v souladu se zadávací dokumentací jiného realizátora, konkrétně se jednalo o:

- ▶ školu (Praktická příručka pro integraci žáků s odlišným mateřským jazykem),
- ▶ městskou část (dále „MČ“) (PRIMAS Praha 13),
- ▶ neziskovou organizaci (Divadelním zážitkem k demokracii).

Projekty byly realizovány v rámci SC 4.2 Zvýšení kvality vzdělávání prostřednictvím posílení inkluze v multikulturní společnosti. Cílem projektů bylo podporovat změny jak vzdělávacích programů s ohledem na proinkluzivitu vzdělávání, tak prostřednictvím zvýšení odbornosti a kompetencí pedagogických pracovníků.

Při vyhodnocení efektů intervencí v této aktivitě jsme se zaměřili na dopady projektů na udržitelnost výsledků intervencí a jejich efektů jak pro osoby z cílových skupin, tak podmínky pro tuto udržitelnost po skončení financování aktivit z OP PPR, například v podobě navazujících projektů.

Jedním ze záměrů případové studie dle zadávací dokumentace bylo také porovnání, zda se projekty významně liší z důvodu odlišného realizátora, respektive, co je spojuje. Rozdíly mezi obsahem (ale i rozsahem) jednotlivých projektů jsou však natolik široké, že toto porovnání bylo velmi komplikované a nepřineslo by očekávaný efekt. Na jednotlivé projekty tak pohlížíme především samostatně.

V souladu s Teorií změny jsme ověřili Mechanismus příležitosti, podle kterého fyzická kvalita prostředí, v podobě podnětného prostředí a pomůcek a nižší počet žáků ve třídě, zlepšuje možnosti pedagogů věnovat se individuálním potřebám žáků, včetně žáků z marginalizovaných skupin. Taktéž jsme ověřili Mechanismus sebedůvěry, podle kterého žáci z cílových skupin v běžné situaci nekomunikují, protože si nevěří. V rámci komunity a v nových vzdělávacích programech však dochází k aktivitám, které sebedůvěru posilují, a tak začnou žáci lépe komunikovat i v běžných situacích.

¹ **PRIMAS Praha 13** (registrační číslo projektu CZ.07.4.68/0.0/0.0/16_037/0000288), **Praktická příručka pro integraci žáků s odlišným mateřským** (registrační číslo projektu CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_068/0001405), **Divadelním zážitkem k demokracii** (registrační číslo projektu CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_068/0001436).

2. Abstrakt

Projekty na podporu inkluzivních aktivit

Cíl: komplementárně podporovat změny jak vzdělávacích programů s ohledem na proinkluzivitu vzdělávání, tak prostřednictvím odbornosti a schopností pedagogických pracovníků. Podporovat kroky pro zohledňování a rozvoj individuálních potřeb každého žáka ve vzdělávacím procesu a zvyšování motivace ke studiu, a to zejména vytvářením pozitivního školního klimatu s pochopením pro heterogenitu a multikulturalitu.

Cílová skupina: Děti, žáci mateřských, základních a středních škol s odlišným mateřským jazykem

Realizátoři :

ŽS Grafická

Městská část Praha 13

Divadlo D21

STAV

Nedostatečná podpora proinkluzivního vzdělávání v multikulturním a heterogenním prostředí hlavního města Prahy.

VÝSTUP

Vytvoření studijního materiálu, analýzy, studie nebo učební pomůcky.

VÝSLEDEK

Zlepšení podmínek pro začleňování dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem.

FAKTORY ÚSPĚCHU

Dlouhodobá zkušenost s cílovou skupinou nebo nástrojem pro inkluzi

Motivovaný a aktivní představitel organizace

Proaktivní přístup k řešení problému inkluze.

EY

Nízká podpora, zvyšování odbornosti a schopností pedagogických pracovníků pro zohledňování a rozvoj individuálních potřeb žáků.

Projekty reagovaly na nedostatečnou podporu a nutné zvyšování odbornosti a schopností pedagogickým pracovníků pro práci v inkluzivním prostředí. Projekty se tak zaměřily na zavádění moderních metod výuky s důrazem na oblast projektového a kreativního vzdělávání, mezipředmětové spolupráce, posilování kritického myšlení, tvořivosti, iniciativy, schopnosti řešení problémů apod.

Dlouhodobá zkušenost s cílovou skupinou nebo nástrojem pro inkluzi.

Pro jednotlivé projekty je typické, že jejich realizátoři mají dlouhodobou zkušenost, a to jak s cílovou skupinou (v případě městské části a školy), nebo s nástrojem pro inkluzi (divadelní představení). Tato dlouhodobá zkušenost se pak odráží v úspěšné realizaci projektu.

Motivovaný a aktivní představitel organizace.

Zásadním faktorem úspěchu všech projektů byl aktivní představitel organizace, který se problémem inkluze dlouhodobě a aktivně zabýval a byl schopen svou motivaci přenést na další osoby a tímto je aktivizovat.

3. Popis projektů

V rámci projektu **Praktická příručka pro integraci žáků s odlišným mateřským jazykem** vznikla příručka, která slouží pedagogům a zaměstnancům školy jako přehledný manuál pro práci a péči o žáky s odlišným mateřským jazykem. Příručka neslouží pouze pro práci v samotné výuce, ale pro každodenní fungování v rámci celé školy a všech jejích aktivit. Projekt trval 34 měsíců od 1. 9. 2019 do 30. 6. 2022.

Projekt **PRIMAS Praha 13** se zaměřil na podporu specifických vzdělávacích potřeb žáků s odlišným mateřským jazykem a na zavádění multikulturní výchovy v rámci vzdělávání, a to ve všech základních školách, které jsou zřizovány MČ Praha 13. Aktivity projektu byly zaměřeny jak na podporu pedagogů, tak na vybudování zázemí pro rozvíjení kompetencí žáků s odlišným mateřským jazykem a na podporu multikulturní výchovy a integraci těchto žáků. Projekt trval 23 měsíců od 1. 9. 2017 do 31. 7. 2019.

Záměrem projektu **Divadelním zážitkem k demokracii** bylo vytvořit vzdělávací program využívající divadlo a paradivadelní aktivity jako prostředek pro posílení inkluze, a také k předávání znalostí a osvojování si sociálních a občanských kompetencí žáků základních a středních škol v Praze. Součástí projektu byly také workshopy pro pedagogy, zaměřené na rozvoj demokratické kultury prostřednictvím využití dramatických postupů, metod a technik paradivadelních systémů. Projekt trval 30 měsíců od 1.1. 2020 do 30. 6. 2022.

4. Charakteristika realizátora projektu a motivace k realizaci projektu

Realizátorem projektu **Praktická příručka pro integraci žáků s odlišným mateřským jazykem** byla Základní škola a mateřská škola Grafická, jejímž zřizovatelem je MČ Praha 5.

“ Škola se dlouhodobě potýká s vyšší fluktuací učitelů a bylo únavné každého individuálně instruovat, jak k dětem přistupovat. Vytvoření příručky tak bylo logickým řešením. [ředitelka školy] ”

Realizátorem projektu **PRIMAS Praha 13** byla MČ Praha 13. Pro Prahu 13 je typická dlouhodobě vyšší koncentrace cizinců a její základní školy tak mají rovněž obrovskou koncentraci dětí s odlišným mateřským jazykem. Není zde výjimkou, že děti s odlišným mateřským jazykem tvoří až 40 % žáků školy.

“ Školy tuto problematiku řešily nesystémovým způsobem, tzv. „jak se dalo“. [projektová manažerka] ”

Projekt **Divadelním zážitkem k demokracii** realizovalo Divadlo D21, jedná se o nezávislou profesionální scénu, která má více než 20letou historii. Prvotní nápad pro realizaci projektu vyplynul ze zkušenosti a přesvědčení divadelníků, kteří mají ze své pozice moc a prostor mladé lidi nasměrovat k řešení jejich problémů. Pro divadlo a její představitele je hodnota demokracie velmi důležitá a v projektu viděli prostředek, jak oslovit mladou generaci a ukázat jí, jak respektovat jeden druhého a nebát se projevit svůj názor.

“ Divadla většinou hrají představení pro děti, my jsme to chtěli udělat jinak.
[ředitelka divadla]

”

5. Výsledky projektů a faktory jejich úspěchů

Díky projektu **Praktická příručka pro integraci žáků s odlišným mateřským jazykem** vznikla příručka, která kombinuje jak teoretickou, tak praktickou část práce se žákem. Důraz je však kladen na praktickou část, tak aby každý učitel mohl integrovat žáka, nehladě na předmět a věk žáka.

Integrace žáků před vznikem příručky byla řešena spíše nahodile, bez systému či přenositelnosti. Bez OP PPR by se nepodařilo příručku realizovat v takovém rozsahu, jako byla díky projektu. Velkou výhodou projektu bylo, že se díky němu mohli zaplatit učitelé a tvůrci příručky, kteří by ji jinak museli tvořit ve svém volném čase a bez nároku na odměnu, což by se jistě odrazilo jak v jejím rozsahu, tak také pravděpodobně v její kvalitě.

“ To, že Vám žák nebyl schopen odpovědět na otázku, které inkluzivní prvky se mu líbí nejvíce, je pro nás skvělá zpráva, neboť příručka je koncipovaná tak, aby inkluzivní metody byly naprosto přirozenou součástí výuky a žák je ani nevnímal.
[výchovní poradce]

”

Pozitivním dopadem na žáky s odlišným jazykem je systematictější přístup k těmto žákům a tím také jejich plynulejší a snadnější integrace. Škola plánuje příručku aktualizovat, tak aby mohla reflektovat a pružně reagovat na měnící se podmínky a výzvy, které se objevují. Rozsah aktualizace je však bez prostředků OP PPR omezený, protože škola nedisponuje volnými prostředky, které by na ni mohla alokovat.

Faktorem úspěchu je dlouhodobý zájem a proaktivita školy v oblasti integrace žáků s odlišným mateřským jazykem. Škola se v minulosti například účastnila projektu „Záleží na každém dítěti“, kde mimo jiné její zaměstnanci navštívili zahraniční školy za účelem přenosu dobré praxe práce s těmito žáky do prostředí ČR.

Projekt byl realizován v pandemickém období, což znamenalo komplikaci, neboť přenos inkluzivních prvků je do online prostředí obtížnější. Na toto zpoždění také navázalo zpoždění v sebe-evaluaci tohoto projektu, které z titulu pandemie muselo být rovněž posunuto.

V Projektu **PRIMAS Praha 13** byla realizována společná setkání školních koordinátorů, kteří se zabývají problematikou žáků s odlišným mateřským jazykem, kdy v rámci všech základních škol zřízovaných MČ Praha 13 byly podpořeni 2 učitelé. Tito podpořeni učitelé pak dále působili na svých školách jako mentoři a tyto poznatky dále předávali dalším.

“ *Jednalo se o velmi přínosné setkávání, kde jsme se scházeli napříč školami z MČ 13, které řeší totožné problémy. V minulosti jsem byl například na setkání zástupců škol, kde se objevovaly školy, kde byli na celé škole 2 cizinci. Je jasné, že jestli u nás jich je 300, tak tam moc společných prvků nenajdeme.* ”
[ředitel školy]

Každé setkávání bylo realizováno na jiné téma a bylo vedeno odbornými lektory, součástí byly také workshopy, kde si zástupci škol mohli aktivy a integrační prvky vyzkoušet. Byl zde velký prostor na reflexi toho, jak aktivita funguje v praxi a jak jí co nejvíce přizpůsobit konkrétním podmínkám školy.

Nezamýšlený pozitivní efekt byl především ten, že díky těmto koordinačním aktivitám se podařilo zástupcům školy navázat dlouhodobé kontakty na osoby, organizace a instituce působící v oblasti integraci cizinců, což je pro školy velmi přínosné a působí to synergicky. Jedná se například o spolupráci s tlumočníky, integračními centry a podobně.

Školy zřizované MČ Praha 13 se žáky s odlišným mateřským jazykem pracují dlouhodobě. Díky projektu však získaly informace o dalších aktivitách, popřípadě technikách, které usnadňují a zefektivňují práci s těmito žáky.

Další aktivitou bylo vybudování zázemí pro rozvíjení kompetencí žáků, a to prostřednictvím vybudování multikulturních koutků. Zázemí a pomůcky umístěné v multikulturních koutcích byly využívány v rámci předmětů zaměřených na matematickou a čtenářskou gramotnost a

umožňovaly názornou interaktivní výuku s aktivním zapojením žáků a podporovali práci ve skupinách.

Na tento projekt navázaly projekty Open51 a Open58, které byly rovněž realizovány v rámci OP PPR SC 4.2 Zvýšení kvality vzdělávání prostřednictvím posílení inkluze v multikulturní společnosti. Těchto projektů se však účastnily pouze některé školy zřizované MČ Praha 13. Přenos dobré praxe byl však zachován.

Projekt **Divadelním zážitkem k demokracii** obsahoval aktivity zaměřené jak na studenty základních a středních škol, tak na jejich učitele. Aktivity pro studenty se skládaly ze tří na sebe navazujících návštěv divadla, přičemž každá z nich obsahovala uvedení do tématu, samotné evokační představení, které je zaměřené na vybrané téma, a které poskytuje výchozí modelovou situaci a workshop, směřující k získání osobní zkušenosti. To umožňuje rozvíjet prožitek zhlédnutého představení a formou metod tvořivé dramatiky vstupovat do rolí a mít tak možnosti pochopit či změnit chování hrdiny.

Aktivity pro učitele probíhaly formou workshopů zaměřených na rozvoj kompetencí pro zvyšování motivace žáků a studentů ve vzdělávání,

v oblasti osobnostního rozvoje a podobně.

“ *Projekt byl do velké míry ovlivněn pandemickou situací. Samozřejmě jsme uvažovali o přesunu do online prostoru, ale to by podle nás nesplnilo účel, protože podstata divadelního představení je v bezprostředním kontaktu diváků s herci a o nasátí atmosféry.* [ředitelka divadla]

”

Udržitelnost projektu po skončení financování z OP PPR je velmi problematická. Představitelé divadla nechtějí jít cestou zpoplatnění těchto představení, neboť mají obavu, že především děti ze slabších sociálních poměrů by nemusely mít na návštěvu představení dost finančních prostředků a vedlo by to naopak k jejich exkluzi, což je přesným opakem záměru divadla. Divadlo se tak snaží pokračovat v této činnosti formou jiných projektů a grantů, které školám umožní finančně přijatelnou návštěvu divadla. Bez prostředků OP PPR by rovněž nedošlo k realizaci tohoto projektu.

Mezi školou a divadlem probíhá interakce ještě před návštěvou představení, kdy se představitelé divadla snaží zjišťovat specifika skupiny, tak aby mohli divadelní představení uzpůsobit konkrétní skupině, což se jeví jako velmi nadstandardní a proaktivní přístup.

Informace o EY

EY je předním celosvětovým poskytovatelem odborných poradenských služeb v oblasti auditu, daní, transakčního a podnikového poradenství. Znalost problematiky a kvalita služeb, které poskytujeme, přispívají k posilování důvěry v kapitálové trhy i v ekonomiky celého světa. Výjimečný lidský a odborný potenciál nám umožňuje hrát významnou roli při vytváření lepšího prostředí pro naše zaměstnance, klienty i pro širší společnost.

Název EY zahrnuje celosvětovou organizaci a může zahrnovat jednu či více členských firem Ernst & Young Global Limited, z nichž každá je samostatnou právníkou osobou. Ernst & Young Global Limited, britská společnost s ručením omezeným garancí, služby klientům neposkytuje. Pro podrobnější informace o naší organizaci navštivte prosím naše webové stránky ey.com.

© 2020 Ernst & Young, s.r.o. | Ernst & Young Audit, s.r.o. | E & Y Valuations s.r.o.
Všechna práva vyhrazena.

ey.com